

UN LLIBRE PERFECTE PER ALS LECTORS DE POESIA

Ballart posa especial èmfasi a desfer l'equívoc, heretat de la vulgarització del Romanticisme, de la poesia com a efusió sentimental: un poema no és tant una expressió de sentiments com un artifici literari mitjançant el qual una emoció pot reproduir-se en l'ànim del lector

Text: **Miquel À. Llauger**
mallauger@gmail.com

Pere Ballart, crític literari i professor de teoria de la literatura i literatura comparada a la Universitat Autònoma de Barcelona, és l'autor d'algunes de les més interessants reflexions sobre el fet poètic que s'han publicat al país als darrers anys. M'atreviria a dir que *El contorn del poema* i *El riure de la màscara* són lectures imprescindibles per a qui tingui algun interès en la teorització sobre la poesia. El primer d'aquests dos llibres ens explica quina mena de text literari és un poema, i el segon estudia el lloc essencial que la ironia ocupa a la poesia contemporània. Tant en un estudi com en l'altre, el lector hi agrairà el rigor i la claredat expositiva. Pere Ballart ja té

ben guanyat el lloc com a especialista en poesia.

En aquest volumet que ara acaba de publicar, *La veu cantant*, reprèn molts dels temes i les idees d'aquests dos llibres anteriors. Si ho hem d'expressar en forma de retret, direm que afegeix poca cosa nova al que ja té escrit; si hem de valorar la utilitat del llibre, direm que posa la seva saviesa i la seva capacitat expositiva, amb indubtable encert, al servei de la divulgació sobre què és i com funciona avui això de la poesia. El subtítol és ben il·lustratiu de la intenció: *Sobre la condició actual de la poesia*. El públic objectiu del llibre, segons l'autor mateix, és aquell lector que s'empassa regularment novel·les i llibres d'assaig però que recula davant un gènere que se li fa estrany: el dels versos. *La veu cantant* tracta de donar a aquest lector les claus sobre l'especificitat del poema com a text literari i sobre l'especial disposició amb què s'hi ha d'enfrontar.

Ballart posa especial èmfasi a desfer l'equívoc, heretat de la vulgarització del Romanticisme, de

la poesia com a efusió sentimental. La lectura d'un poema suposa la distinció entre la persona de l'autor i el personatge que ens parla des dels versos. La noció del "narrador poemàtic" (la màscara, el ventríloc, etcètera) és un element central per entendre com cal llegir versos. Un poema no és tant una expressió de sentiments com un artifici literari mitjançant el qual una emoció pot reproduir-

se en l'ànim del lector. Els sentiments no es diuen, es mostren: sense formalització no hi ha bona poesia possible. Se sent la petjada del Joan Ferraté de *Dinàmica de la poesia*. Ballart recorre a la distinció entre sentiments i sentimentalitat, o a la noció de la "dignitat poètica" (que lliga al concepte clàssic de "decòrum") per al·ludir a aquesta imprescindible capacitat que ha de tenir el poema de distanciar-se del jo de l'autor per esdevenir un objecte artístic que pugui suscitar identificacions entre els lectors.

Tot un capítol del llibre es dedica a la qüestió, tan estimada per Ballart, de la ironia. Els exemples amb què en parla ens fan veure que no es refereix als versos més explícitament humorístics, sinó a una manera de mirar, per dir-ho així, que l'autor defensa que és un dels trets de la poesia contemporània: una manera d'expressar sense estridències el trencament entre el subjecte i el món. Un altre recurs de distanciament, en definitiva.

Tal com succeeix en els dos lli-

bres esmentats abans, Pere Ballart il·lustra contínuament les seves teoritzacions amb la lectura de poemes. En aquest cas, de poesia catalana contemporània, sovint de la més recent. Entre els autors de qui Ballart manlleua versos per explicar què és i com cal llegir la poesia hi ha, entre d'altres, Pere Quart, Màrius Torres, Marta Pessarodona, Joan Vinyoli, Jordi Llavinà, Màrius Sampere, Vicent Andrés Estellés, Joan Margarit o Pere Rovira. Les lectures de poemes són, sense dubte, un dels atractius d'aquest llibret, com ho és de les altres obres de poètica de l'autor: Ballart és un bon lector de poemes, sense por de la distància curta, que és allà on se la juga qualsevol que escriu sobre poesia. Tot plegat fa d'aquest llibret un instrument del tot adient al propòsit confessat amb què ha estat escrit: crear lectors de poesia.

La veu cantant. Sobre la condició actual de la poesia
Pere Ballart

Pagès Editors, Lleida, 2011
117 Pàgs / 13 €

L'ARQUITECTURA ESCOLAR DE GUILLEM FORTEZA

Text: **Tomàs Vibot**
tomasvibot@gmail.com

Fa poques setmanes ha vist la llum un d'aquells treballs que bé marcaran una fita en l'estudi de l'arquitectura i la cultura de Mallorca del primer tram del segle XX, tant per la transcendència del tema com per la profunditat, claredat i rigor que hi ha aplicat l'autor. Es tracta de la tesi doctoral de l'arquitecte Jaume Mayol Amengual, llegida el 2010, sobre la figura i l'obra de l'arquitecte Guillem Forteza Pinya, en especial la seva arquitectura escolar. Publicada per l'editorial Leonard Muntaner i l'Institut d'Estudis Baleàrics, inclou un CD, i tot plegat serà del cert una de les referències d'enguany pel que fa a la cultura de les Illes Balears.

El 1921, Guillem Forteza fou nomenat Arquitecte Director de

"Un dels homes més complets, compromesos i decisius en la projecció moderna de la nostra terra"

Construccions Escolars de l'Estat a Balears, on desenvoluparia la major part de la seva obra arquitectònica. Si bé aquest és el gruix de la tesi, l'interès de Mayol no queda acotat en aquesta important faceta de Forteza, sinó que va molt més enllà. Amb molt d'encert, l'autor empra el fil conductor de l'obra escolar de l'arquitecte per estudiar l'arribada de l'arquitectura moderna. Perquè Guillem Forteza, a més d'un arquitecte clau en la història balear, fou un personatge polièdric, d'una vastíssima erudició i amb un ferm compromís vers la revitalització cultural, nacional i política balear (recordem que en acabar la carrera es fa càrrec de La Veu de Mallorca i funda el Centre Regionalista Balear). No sense raó, Josep Quetglas, al pròleg d'aquesta obra diu: "No era un arquitecte, no era un escriptor, no era un polític, no era un historiador, no era un administrador públic, i no era la suma de tot això... Totes aquestes activitats serves n'eren una de sola, eren

cares d'un mateix procés col·lectiu viscut en primera persona, més enllà de les seves pròpies opinions culturals, polítiques i ideològiques". Jaume Mayol, partint de la seva copiosa obra escolar, reconstrueix la vida, el pensament i la trajectòria professional d'aquest nostre personatge cabdal.

Guillem Forteza neix el 1892, es titula el 1917 i mor el 1943. Fou un personatge compromès i preocupat per la política i la cultura del seu poble, però al mateix temps, com a arquitecte, el seu àmbit d'actuació -a més de l'escolar-, se centrà en altres caires, el que, per tant, n'augmenta la transcendència. En 1919, fou nomenat Arquitecte Diocesà de Mallorca; el 1920, professor a l'Escola d'Arts i Oficis; el 1926 fou nomenat Acadèmic Provincial de Belles Arts i el 1933 Arquitecte Municipal de Palma.

Però el fet que el singularitza i li dona especial valor és que actuà com a frontissa entre dos grups arquitectònics que actuaren a principis del segle XX: el format

pels arquitectes que obtingueren el títol entre 1899 i 1906, titulats -a excepció de Guillem Reynés- a Madrid (Josep Alomar, Gaspar Bennàsser o Jaume Alenyà), que es mogueren entre l'eclecticisme i l'incipient modernisme, i els titulats a partir de 1919, la majoria a Barcelona i molt propers a les directrius del racionalisme (Carles Garau, Josep Olesa o Enric Junco). Entre ambdós se situa l'aportació clau de Forteza. Com diu l'autor: "Així doncs, en l'interval de tretze anys que va del 1906 al

1919, Guillem Forteza és l'únic arquitecte de les Balears que obté el títol. En un cas de notable interès, Forteza serà l'arquitecte encarregat d'interpretar el paper de frontissa entre els vells eclèctics i els joves racionalistes. (...) Forteza és, segurament, la peça clau per entendre bona part de la panoràmica arquitectònica balear, mallorquina en concret, del moment".

Deixant de banda altres realitzacions, el gruix del treball se centra en l'estudi cronològic de l'arquitectura escolar de Forteza, analitzant-la històricament i arquitectònicament, de manera molt acurada i acompanyada de plànols i fotos antigues, fent justícia a l'obra d'un dels arquitectes claus del nostre panorama i un dels intel·lectuals més complets, compromesos i decisius en la projecció moderna de la nostra terra.

L'arquitectura escolar de Guillem Forteza Pinya
Jaume Mayol Amengual

Leonard Muntaner Editor / IdEB, Palma, 2011
549 Pàgs / 60 €